

De militair jurist te velde

DOOR LUITENANT-KOLONEL MR. B.M. KUIJPER EN KAPITEIN MR. A.F.VINK¹⁾

De Nederlandse bijdrage aan de International Security Assistance Force (ISAF) in Afghanistan wordt voor de Nederlandse krijgsmacht als één van de meest complexe taken na de Tweede Wereldoorlog gezien. Daarmee wordt niet alleen bedoeld op de mate waarin en de wijze waarop Nederlandse militairen betrokken zijn bij gevechtshandelingen, maar ook de samenhang met opbouwwerkzaamheden en de ondersteuning die geleverd wordt aan de Afghaanse overheid bij het effectueren van haar wettige gezag. Een aantal van de Nederlandse eenheden in Afghanistan beschikt over eigen militair juristen om deze processen te faciliteren. In deze bijdrage wordt besproken wat de werkzaamheden in dat kader zijn voor een bepaalde groep legal advisors (legad's): de militair juristen van de Task Force Uruzgan (TFU). Op verzoek van de redactie is het gericht op de dagelijkse activiteiten van de TFU jurist in de missie. Op voorhand past de bemerking dat om operationele veiligheidseisen sommige aspecten mogelijk de verwachte diepgang missen.

Inleiding

Nederland maakt deel uit van de *International Security Assistance Force (ISAF)* stage III in Afghanistan sinds 2006. In de provincie Kandahar, op *Kandahar Airfield (KAF)* bevindt zich het grootste deel van de Nederlandse Air Task Force (ATF). Nederland is *lead nation* in de Afghaanse zuidelijke provincie Uruzgan. Samen met de *Australian Defence Force (ADF)* levert Nederland verreweg het grootste aantal troepen aan de ISAF in die provincie, de *Task Force Uruzgan (TFU)* en een *Apache detachment (AHdet)*. De Nederlandse deelname aan de TFU bestaat voor het grootste deel uit een *Battle Group (BG)* en een *Provincial Reconstruction Team (PRT)*. Vanaf augustus 2008 zijn er tevens Franse militairen gestationeerd die personeel leveren voor het *Operational Mentor and Liaison Team (OMLT)*, Tsjechische en Slowaakse militairen voeren bewakings- en beveiligingstaken op diverse bases uit en Singaporese militairen zijn werkzaam in het militair hospitaal op Kamp Holland.

Beide auteurs werden als legad uitgezonden naar Afghanistan en zijn als zodanig werkzaam geweest bij de TFU. Luitenant-kolonel Bram Kuijper is in de periode van eind januari 2008 tot en met begin augustus 2008 (TFU 4) uitgezonden. Hij is opgevolgd door majoor Robin Zegers en kapitein Jos Vink. Zij zijn uitgezonden vanaf eind juli 2008 tot en met begin februari 2009 (TFU 5). Vanwege de verdere internationalisering waar deze laatste rotatie mee is geconfronteerd alsmede de al niet geringe werkdruk die bij de Task Force legad lag, is besloten vanaf rotatie TFU 5 twee legads beschikbaar te stellen. Dit roept dan als vanzelf de vraag op waar een militair jurist bij de TFU zich mee bezig houdt. In deze

¹⁾ Bram Kuijper en Jos Vink zijn beide militair jurist bij de Koninklijke Landmacht en in die hoedanigheid werkzaam als stafofficier juridische zaken bij het Opleidings- en Trainingscentrum Operatiën te Amersfoort respectievelijk als stafofficier juridische zaken bij het Opleidings- en Trainingscommando te Utrecht.

bijdrage wordt daar een beeld van geschetst door een blik te werpen op de voornaamste taken van die *legad*.

Planning

If you fail to plan, you plan to fail. Op het WISE web²⁾, het intranet van ISAF, is bij de sectie CJ5 Plans van het *Regional Command South* (RCS) deze spreuk te lezen. En hoewel er vaak gezegd wordt dat een plan de eerste tien minuten nadat de startlijn is overgegaan niet overleeft, begint een goede taakvervulling van een *legad* toch ook bij een bijdrage aan het planningsproces. In dat kader kan grofstoffelijk onderscheid gemaakt worden in twee typen plannen: een tijdgebonden plan en een operatieplan.

In relatie tot de uitvoering van de ISAF-missie is het eerste type plan dat begint met de resolutie van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (verder: Veiligheidsraad) waarbij het mandaat verlengd wordt. Dit is de laatste keer gebeurd op 22 september 2008.³⁾ In die resolutie verlengt de Veiligheidsraad niet alleen het mandaat van de missie voor twaalf maanden, maar maakt tevens kenbaar wat er in die periode verwezenlijkt dient te worden. In militaire termen is dit als een *commanders intent* te kwalificeren. Zo is in de laatste resolutie onder andere aandacht gevraagd voor *counter narcotics operations*, het effectueren van de *Rule of Law*, het bestrijden van *Improvised Explosive Devices* (IED's), het voorkomen van burgerslachtoffers en een verdere samenwerking tussen de Afghaanse overheid, ISAF en *Operation Enduring Freedom* (OEF). Deze richtlijnen zijn voor de planners in de verschillende militaire staven uitgangspunten voor het schrijven van hun plannen. Voor de commandant ISAF betreft dit het *Operational Plan*; Commandant RC(S) schrijft op basis van dat plan vervolgens zijn *Regional Plan*. Commandant TFU verbijzondert dat voor Uruzgan in een periodiek plan. Op deze wijze wordt een Veiligheidsraadresolutie uiteindelijk omgezet in gewenste effecten die in een bepaalde periode in Uruzgan bereikt moeten worden.⁴⁾

Een operatieplan handelt vanzelfsprekend over een concrete operatie. Dat kan een voorradingsoperatie, een offensieve actie als de intensieve zoektocht naar IED's in een bepaald gebied, of een consolidatieoperatie zijn. In het laatste geval moet gedacht worden aan het uitbreiden van het gebied van directe invloed van ISAF. Recente voorbeelden daarvan zijn operatie Bor Barakai (oktober 2008, Mirabad) en Tura Ghar (januari 2009, Baluchi). In beide gevallen is het gebied van directe invloed van de TFU uitgebreid en is in de gebieden waar de operatie plaats vond aansluitend een *patrol base* gevestigd.

De *legad* is bij de planning van zowel een tijdgebonden plan als een operatieplan betrokken. Bij de juridische aspecten aan een tijdgebonden plan valt te denken aan een bijdrage door de *legad* in het verwoorden van de nieuwste richtlijnen van het hogere niveau, zoals een nieuwe *Tactical Directive*. Een gedegen juridische interpretatie van bijvoorbeeld een aanwijzing van een hogere commandant aangaande geweldgebruik geeft in combinatie met een ondersteunende instructie aan ondercommandanten bekendheid en waar mogelijk be-

²⁾ Web-based Inquiry Science Environment.

³⁾ VN Veiligheidsraadresolutie 1833 van 22 september 2008.

⁴⁾ Vanwege operationele veiligheid wordt de tijdsduur van deze plannen hier niet genoemd.

grip voor de veelal als beperkend ervaren richtlijnen.⁵⁾ Het zwaartepunt voor de jurist in de planning zit echter in de legitimitiettoets bij de operationele planning. Gegeven de specifieke taken die aan eenheden in een operatieplan worden toebedeeld, heeft de *legad* de taak te inventariseren wat de juridische mogelijkheden en beperkingen zijn. Dit kan zich uiteindelijk manifesteren in een paragraaf in het rompbevel of in een aparte bijlage bij het bevel waarin dit voor de ondercommandant begrijpelijk wordt weergegeven. Aan de hand van de praktijk geven we een voorbeeld. Tijdens operatie Bor Barakai is de *Regional Battle Group South* (RBGS) aan de TFU toebedeeld. Deze eenheid, ook wel de *RCS reserve* genoemd, werd op dat moment gevormd door het Britse *42 Commando Royal Marines*. In de toepassing van geweld zitten verschillen tussen de Britse en Nederlandse aanpak. Aangezien de TFU niet op dagelijkse basis samenwerkt met Britse militaire eenheden dient hier voor de komende operatie vooraf duidelijkheid over te zijn. Dat betekent ook op juridisch gebied onderlinge afstemming. Hierbij valt te denken aan het gebruik van waarschuwingschoten⁶⁾, maar ook aan procedures ten aanzien van afvoer van *detainees*.⁷⁾

Current operations

Hoe goed er in de planning van een operatie ook nagedacht wordt over de diverse aspecten die bij militair optreden een rol spelen en hoe daarmee omgegaan moet worden, is het vrijwel altijd zo dat men in de uitvoering tegen zaken aanloopt die onverwacht gebeuren of waar niet op gepland kan worden. Een voorbeeld van zaken die onverwacht gebeuren is het maken van *detainees*. Dat er tijdens een operatie de mogelijk tot het maken van *detainees* is ligt voor de hand, dus algemene richtlijnen kunnen wel verstrekt worden. Waar en wanneer dit plaatsvindt is van tevoren niet inzichtelijk. Ook kan gedacht worden aan het vinden van grote hoeveelheden drugs. Zaken waar niet op gepland kan worden betreft gevechtscontact met *insurgents*. Dat gevechtscontact in Afghanistan tot de mogelijkheden behoort, is een feit van algemene bekendheid. Waar, wanneer, welke eenheid, welke vijandsterkte en welke eigen middelen de eenheid te velde heeft, verschilt van dag tot dag en dus van operatie tot operatie.

In veel gevallen zal de *Chief Operationsroom* (ChOps) de *legad* direct voor juridisch advies benaderen, of hem vragen een bepaalde kwestie met een aantal andere spelers – zoals de vuursteunofficier – in de *opsroom* te komen bespreken. Op deze manier kan een eenheid op de grond snel van een advies op maat worden voorzien. Het kan ook zijn dat een situatie de aandacht vraagt van meer dan een aantal speciale stafofficieren, waaronder de *legad*. In dat geval zal er worden besloten om 'op te schalen'. Dat betekent dat onder andere comman-

⁵⁾ Voor meer informatie over de *Tactical Directive*, zie: A.F.Vink, 'Grenzen aan geweldgebruik binnen de Rules of Engagement: de Tactical Directive', *MRT 2009*, p.

⁶⁾ Zo is het voor Britse militairen op grond van nationaal recht verboden om waarschuwingschoten te lossen, maar voor Nederlandse militairen – mits de omstandigheden het toelaten – juist een verplichting.

⁷⁾ Voor het overnemen van *detainees* van andere *Troop Contributing Nations* (TCN's) is er een *Memorandum of Understanding* (MOU) nodig. Een dergelijke MOU is er tussen Nederland en het Verenigd Koninkrijk niet, zodat er voor de afvoer van *detainees* praktische oplossingen gezocht moeten worden, zoals mogelijk aanvragen van afvoercapaciteit bij commandant *RC South*, of de Britse militairen de gelegenheid bieden om een tijdelijke detentiefaciliteit op Kamp Holland te realiseren. Vanwege het geringe aanbod van Britse *detainees* is die laatste optie niet nodig gebleken.

dant TFU, de G2, de G3 en de *legad* verzocht worden naar de *opsroom* te komen om een concrete situatie aldaar te bespreken. Veelal is er dan ook een beslissing van commandant TFU nodig om de commandant te velde van nadere richtlijnen te voorzien. De jurist geeft in de voorafgaande zaken advies over de legitimiteit van handelen van de eigen troepen.

Rapporteren geweldgebruik

Als gevolg van de statusovereenkomst tussen ISAF en de Afghaanse regering geniet Nederlands ISAF-personeel immuniteit met betrekking tot het Afghaanse strafrecht.⁸⁾ Op grond van artikel 4 van het Wetboek van Militair Strafrecht (WMSr) blijft het Nederlandse strafrecht echter onverkort van toepassing op Nederlandse militairen.⁹⁾ Dit betekent onder meer dat Nederlandse militairen zich in voorkomend geval dienen te verantwoorden voor de Nederlandse strafrechter bij het overtreden van hun geweldsinstructie. De geweldsinstructie is namelijk aan te merken als een dienstvoorschrift¹⁰⁾; het overtreden daarvan levert minimaal een tuchtvergrijp¹¹⁾ op en onder omstandigheden een strafbaar feit.¹²⁾

In het licht van de zaak Eric O.¹³⁾ en gezien de geringe opsporingscapaciteit van de Koninklijke Marechaussee (KMar) in een inzetgebied, heeft de Commissie Borghouts geadviseerd dat Defensie en het Openbaar Ministerie tot een procedure komen waardoor de KMar niet iedere geweldsaanwending actief behoeft te onderzoeken.¹⁴⁾ Het Openbaar Ministerie heeft diens gevolg bepaald dat militairen alle geweldsaanwendingen aan de KMar dient te rapporteren.¹⁵⁾ De Commandant der Strijdkrachten (CDS) heeft ter uitvoering van deze verplichting nadere regels gesteld waarin onder andere bekend is gemaakt welke commandant de geweldsaanwendingen dient te rapporteren en wat er gemeld dient te worden.¹⁶⁾ De vorm van dergelijke rapportages is eveneens door de CDS vastgesteld.¹⁷⁾ Er wordt onderscheid gemaakt in twee typen rapportages: het *shooting report* en de *After Action Review (AAR)*.

Een *shooting report* wordt opgemaakt ten aanzien van kleinere geweldsaanwendingen waarbij geen schade aan goederen ontstaat of letsel aan personen wordt toegebracht. In deze gevallen betreft het dus vrijwel altijd waarschuwingsschoten. Een AAR wordt opgemaakt naar aanleiding van geweldsaanwendingen waarbij schade aan goederen wordt

⁸⁾ Military Technical Agreement between the International Security Assistance Force (ISAF) and the Interim Administration of Afghanistan ('Interim Administration') (<<http://www.operations.mod.uk/isafmta.pdf>>, geraadpleegd op 13 april 2009).

⁹⁾ "De Nederlandse strafwet is toepasselijk op de militair, die zich buiten Nederland aan enig strafbaar feit schuldig maakt."

¹⁰⁾ Artikel 135 WMSr: "Onder dienstvoorschrift wordt verstaan een bij of krachtens algemene maatregel van Rijksbestuur of van bestuur dan wel een bij of krachtens landsverordening onderscheidenlijk landsbesluit gegeven schriftelijk besluit van algemene strekking dat enig militair dienstbelang betreft en een tot de militair gericht ge- of verbod bevat."

¹¹⁾ Artikel 18 Wet militair tuchtrecht (Wmt).

¹²⁾ Artikel 136 en 137 WMSr.

¹³⁾ Rb Arnhem 18 oktober 2004, LJN AR4029 en Hof Arnhem 4 mei 2005, LJN AT4988.

¹⁴⁾ H.C.J.L. Borghouts e.a., *Evaluatie toepassing militair strafprocesrecht bij uitzendingen*, Haarlem: 2006, p. 52.

¹⁵⁾ Brief van het College van procureurs-generaal van 20 november 2006, kenmerk PaG/BJZ/B-11030, inzake handelwijze bij geweldsaanwending militairen (*Stcrt* 2006, nr. 233).

¹⁶⁾ CDS Aanwijzing A-159 van 4 juli 2008 (Rapporteren inzake geweldsaanwendingen militairen).

¹⁷⁾ CDS Aanwijzing A-301 van 11 september 2006 (Informatievoorziening en rapportages bij vredesoperaties).

aangericht of – al dan niet dodelijk – letstel aan personen wordt toegebracht. Offensieve operaties, zoals Bor Barakai en Tura Ghar, leiden daarmee in de praktijk tot een AAR. Maar ook een patrouille in het kader van de zogenaamde *normal framework operations* (NFO), waarbij gevechtscontact met *insurgents* ontstaat leidt tot een AAR. Het verschil lijkt theoretisch, maar een *shooting report* leidt tot een beperkte rapportage van hooguit een à twee pagina's, terwijl een AAR veelal een dikker pakket oplevert.

De *legad* heeft een coördinerende en adviserende rol bij het opstellen van een *shooting report* of een AAR. Een *shooting report* wordt door de eenheid in concept bij de *legad* ingediend. De *legad* registreert de rapportage en beschouwt deze op begrijpelijk taalgebruik. Meer dan eens wordt er door de eenheid missie-specifiek jargon en plaatsaanduidingen gebruikt die voor een buitenstaander niet begrijpelijk zijn. Indien er verder geen bijzonderheden zijn stelt de *legad* het *shooting report* namens de commandant TFU vast en zendt de rapportage door aan de KMar. Met betrekking tot de AAR verzamelt de *legad* de rapportages die door de diverse betrokken commandanten worden aangedragen, en de informatie over de operatie die bij de sectie G3 (Operatiën) beschikbaar is. De *legad* informeert commandanten als zij zaken onduidelijk of onvolledig hebben geformuleerd. Dit is vanzelfsprekend niet om de waarheid geweld aan te doen, maar juist om een volledig beeld ten aanzien van de feiten en omstandigheden. De *legad* doet tenslotte een tekstvoorstel met betrekking tot de appreciatie van commandant TFU, commandant *Battle Group* of commandant PRT.¹⁸⁾ Commandant TFU beziet de rapportage en ondertekent deze vervolgens. De *legad* geleidt deze door aan de KMar.

Detentie

Het door militairen tijdelijk detineren van personen is politiek een bijzonder gevoelige aangelegenheid. Iedere misstap kan grote politieke repercussies hebben. De ervaring leert dat als in de dagbladen berichten verschijnen dat een *detainee* mogelijk te lang in de kou gestaan heeft, dit direct de volle aandacht van de militaire, ambtelijke en politieke top van het Ministerie van Defensie heeft.¹⁹⁾ Gelet op de media-aandacht ter zake is dat overigens geen overbodige luxe.²⁰⁾ Als er echter positief nieuws te melden is, dan moet er met name naar de buitenlandse media gekeken worden. Van het aanhouden en detineren van het Talibanopstuk Bari Ghul Akhund in Uruzgan wordt uitgebreid verslag gedaan in bijvoorbeeld *The Australian*, terwijl in Nederland wordt volstaan met een zijdelingse melding van die

¹⁸⁾ Op grond van CDS Aanwijzing A-159 kunnen deze commandanten geweldgebruik door middel van een AAR melden.

¹⁹⁾ Het NRC Handelsblad heeft op zijn website diverse op deze zaak betrekking hebbende stukken gepubliceerd die het door middel van een verzoek op grond van de Wet openbaarheid van bestuur ter beschikking gesteld heeft gekregen (<<http://www.nrc.nl/redactie/uruzgan/20080502115134142.pdf>>, geraadpleegd op 13 april 2009).

²⁰⁾ De Pers, 'Afghaanse gevangenen lang naakt in de kou', 6 december 2007 (<<http://www.depers.nl/binnenland/142463/Afghaanse-gevangenen-naakt-in-de-kou.html>>, geraadpleegd op 13 april 2009), De Volkskrant, 'Gevangenen Uruzgan 'te lang' naakt in kou gezet', 2 mei 2008 (<http://www.volkskrant.nl/binnenland/article533208.ece/Gevangenen_Uruzgan_te_lang_naakt_in_kou_gezet>, geraadpleegd op 13 april 2009) en NRC Handelsblad, 'Talibaan 'te lang' naakt in kou gezet', 2 mei 2008 (<http://www.nrc.nl/nieuwsthema/uruzgan/article1891425.ece/Talibaan_te_lang_naakt_in_kou_gezet>, geraadpleegd op 13 april 2009)

arrestatie in een artikel over een IED-aanslag op Nederlandse militairen.²¹⁾ Het coördineren van het detentieproces, het toezicht op het personeel belast met de bewaking en de administratie die de detentie wordt gegenereerd resulteren in de praktijk in een dagtaak en rechtvaardigd als zodanig een speciale stafofficier die zich hier voltijds mee bezig houdt. De Britse *Task Force Helmand* heeft op Camp Bastion, nabij Lashkar Gah, haar detentiefaciliteit. Aldaar is een *provost marshal* in de rang van kapitein werkzaam die primair voor het detentieproces is aangewezen. Deze opzet heeft de TFU niet gekozen, zodat veel werkzaamheden bij de TFU *legad* liggen die de Britten bij de *provost marshal* beleggen.

In twee situaties kan er gedetineerd worden: bij een directe bedreiging voor de uitvoering van de ISAF-missie, of als detentie noodzakelijk is voor het uitvoeren van de ISAF-missie.²²⁾ In het eerste geval zijn personen die vijandelijkheden tegen ISAF-militairen plegen, zoals het beschieten van ISAF-militairen of het voorradig hebben van componenten voor IED's concrete voorbeelden. De tweede grond biedt de mogelijkheid om individuen te arresteren indien er voldoende aanwijzingen zijn die hen kwalificeren als *insurgents*. De aanhouding van Bari Ghul is hier een voorbeeld van. Hoewel de gronden op papier ruim omschreven lijken te zijn, wordt er in de praktijk door de *legad* op toegezien dat er een duidelijke concrete aanleiding voor de detentie is. Reeds op het moment dat er een melding van een aanhouding wordt gedaan kan de *legad* deze toets uitvoeren en zijn bevindingen aan de commandant TFU kenbaar maken. Als de commandant te velde (*on scene commander*) besluit de *detainee* zonder ruggespraak naar Kamp Holland af te voeren, dan is een juridische toets op dat moment door de *legad* dus niet mogelijk. Als de persoon daadwerkelijk in de detentiefaciliteit arriveert, dan zal deze toets dus alsnog of wederom plaatsvinden op basis van de op dat moment bekend zijnde informatie. Overigens leert de praktijk dat de *on scene commander* altijd contact zoekt voor advies voordat hij een *detainee* meeneemt. Verplicht is dat echter niet, omdat bijvoorbeeld de veiligheidssituatie ter plaatse een uitgebreid overleg niet altijd mogelijk maakt.

Een *detainee* mag maximaal 96 uur door de TFU worden vastgehouden.²³⁾ Aan het einde van de 96 uur moet de *detainee* derhalve in beginsel zijn overgedragen aan de Afghaanse autoriteiten of in vrijheid zijn gesteld. In de afweging of er tegen een *detainee* voldoende bezwaren bestaan om hem over te dragen aan de Afghaanse overheid, speelt de *legad* wederom een voorname rol. De *legad* beschouwt de tegen de *detainee* bestaande bezwaren om de bezien of een vervolging door het Afghaanse Openbaar Ministerie kans van slagen heeft. Om deze taak goed uit te kunnen voeren is een frequent contact met de Afghaanse openbaar aanklager noodzakelijk. In de regel heeft er een maal in de twee weken een overleg tussen de aanklager en de TFU *legad* plaats. In dit overleg wordt de stand van zaken met

²¹⁾ The Australian, 'Aussies capture Taliban leader', 11 augustus 2008 (<<http://www.theaustralian.news.com.au/story/0,25197,24158948-2702,00.html>>, geraadpleegd op 13 april 2009) en De Volkskrant, 'Militair zwaargewond in Uruzgan', 11 augustus 2008 (<http://www.volkskrant.nl/archief_gratis/article1054402.ece/ Militair_zwaargewond_in_Uruzgan>, geraadpleegd op 13 april 2009).

²²⁾ Fiche t.b.v. DOPS Campaign Management Committee, 7 juni 2007 (<<http://www.nrc.nl/redactie/uruzgan/20080429103522670.pdf>>, geraadpleegd op 13 april 2009).

²³⁾ Fiche t.b.v. DOPS Campaign Management Committee, 7 juni 2007 (<<http://www.nrc.nl/redactie/uruzgan/20080429103522670.pdf>>, geraadpleegd op 13 april 2009).

betrekking tot de vervolging van overgedragen personen besproken.

Als de *detainee* aan de Afghaanse autoriteiten is overgedragen, eindigt de verantwoordelijkheid van Nederland en daarmee de werkzaamheden van de *legad* niet. Ten aanzien van de *detainee* vindt er *tracking & tracing* plaats om vast te stellen wat de vorderingen met betrekking tot zijn strafproces zijn en of de omstandigheden waaronder hij gedetineerd is voldoen aan de minimumeisen die het internationaal recht daaraan stelt. Hoewel dit primair een taak is die bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken ligt, heeft de TFU voor de in Uruzgan overgedragen *detainee* deze taken op zich genomen. Deze afspraak dateert uit de tijd dat de Nederlandse missie in Uruzgan net begon en de veiligheidssituatie slechter was dan heden ten dage. Met een steeds grotere bijdrage van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, dat inmiddels ook de leiding over het PRT op zich heeft genomen, ligt het in de lijn der verwachtingen dat *tracking & tracing* in Uruzgan (weer) een verantwoordelijkheid van het Ministerie van Buitenlandse Zaken wordt.

Claims

Bij inzet van de krijgsmacht in internationaal verband is het gebruikelijk om met het gastland een statusovereenkomst (*Status of Forces Agreement*, ofwel SOFA) af te sluiten. In een SOFA worden standaard een aantal zaken geregeld, zoals de rechtsmacht bij strafvervolging, bepalingen omtrent invoerrechten en af te dragen belastingen, de verplichting om visa aan te vragen voor personeel dat het gastland bezoekt en de afhandeling van schadeverhaal (claims). Ten aanzien van ISAF is dit vastgelegd in de Military Technical Agreement (MTA).²⁴⁾ In artikel 10 van Annex A bij deze MTA valt te lezen dat ISAF en ISAF-militairen niet aansprakelijk zijn voor zaakschade, voor zover deze is ontstaan in de uitvoering van de missie. Voor andere zaakschade of letselschade kan ISAF aansprakelijk worden gehouden, maar een dergelijke procedure loopt dan via de Afghaanse regering die de kwestie regelt met ISAF.

In de praktijk wordt gekozen voor een minder bureaucratische procedure in die situaties waarin er sprake is van de mogelijkheid direct af te doen met eventuele slachtoffers, de schade overduidelijk door optreden van de TFU in ontstaan, maar deze is uitgesloten, en een geringe financiële omvang heeft. Er is dan sprake van een zogenaamde *ex-gratia* betaling. Deze betaling beoogt daarmee een oplossing te zijn op grond van humanitaire overwegingen. Bovendien kan deze manier van handelen ten aanzien van de Afghaanse bevolking bijdragen aan wederzijds respect en vertrouwen. De *legad* treedt in deze situatie op als *claimsofficer*. De *legad* toetst het voorstel tot *ex-gratia* betaling, registreert deze en informeert CDC/JDV de Afdeling Claims.

Afsluitend

Het voorafgaande heeft niet meer pretentie dan de relatieve buitenstaander een korte blik te gunnen in de dynamiek van de militair jurist bij de TFU. Dat de militair jurist zijn

²⁴⁾ Of voluit de Military Technical Agreement Between the International Security Assistance Force (ISAF) and the Interim Administration of Afghanistan ('Interim Administration'). De tekst van de MTA is te raadplegen op <http://www.operations.mod.uk/isafmta.pdf>.

werk niet alleen uitvoert en een teamspeler moet zijn, moge duidelijk zijn. De bijdrage in het planningsproces stelt de commandant in staat zijn operaties uit te voeren met de geruststellende gedachte dat eventuele juridische problemen door zijn *legad* onderkend zijn en, indien mogelijk, reeds bij aanvang van de operatie van een praktisch werkbare oplossing zijn voorzien. Maar ook tijdens lopende operaties kunnen er juridische kwesties de kop op steken als een eenheid te velde tegen zaken aanloopt, of als de Commandant TFU een eenheid met de inzet van zware wapens wil steunen. Aan dit laatste kleven voornamelijk juridische aspecten als het gaat om de vastgestelde regels die bijkomende schade moeten beperken.

De *legad* vervult een belangrijke rol als het gaat om de rapportage van dat geweldgebruik. De *legad* overziet de vastlegging in *shooting reports* en *After Action Reviews* en draagt zorg voor een zo feitelijk als mogelijk juiste verslaglegging en juridische inbedding van het geweldgebruik.

Ook bij het detentieproces speelt de *legad* een belangrijke rol. Hij toetst de rechtmatigheid van de detentie, geeft in voorkomend geval een eenheid te velde tips hoe om te gaan met de *detainee* en overziet of de *detainee* tijdens zijn verblijf in Nederlandse handen overeenkomstig de geldende internationale maatstaven wordt behandeld. Ook na afloop van de detentie en overdracht aan de Afghaanse overheid, blijft de *legad* bij dit proces betrokken door middel van zijn bijdrage aan het *tracking & tracing* proces.

Bij het afhandelen van claims is de *legad* ook betrokken met betrekking tot de wijze waarop in concrete gevallen met claims omgegaan moet worden.
